

PORTRETTEt Stig M. Landgaard

Fakta og fiksjon på lørdag

TEKST: SIRI GASKI
FOTO: ASGEIR MORTENSEN

- Jeg beundrer Christians nietscheanske stå-på-vilje og det er nok ganske vanlig for forfattere å gjøre enkelte romanfigurer til en slags idealversjon av seg selv.

Det er en skummelt vakker lørdag i Tromsø og det virker som om alle går lettkledd, bortsett fra undertegnede - som er forkjølet - og Stian M. Landgaard - som visst bare går kledd i svart hele tiden. I tillegg er vi de eneste som trekker inn på Driv, men det er fordi alle de høylytte menneskene sitter ute. Landgaard har nettopp kommet tilbake fra Oslo, hvor han er blitt presentert i enda en avis - Aftenposten denne gang - og i tillegg har vært med på Aschehougs hagefest.

Interessen har tydeligvis vært ganske stor, boka ble til og med anmeldt i Bergens Tidende samme dag som den kom fra trykkeriet, noe som betyr at noen hadde lekket manuset.

Det må da være gøy å se at der er så stor interesse for boka?

- Jo, selv om det virker litt rart også, siden jeg er debutant.

Landgaard sier at han bestandig har hatt god fantasi, han diktet opp historier og lignende helt fra barndommen, og har skrevet siden slutten av videregående, opptil flere romanforsøk og en hel del fullførte noveller. - Men når jeg ser tilbake på de nå, ser jeg en helt klar forbedring som forfatter.

Enn denne boka da, tror du at vil være fornøyd med den i framtiden også?

- Jo, jeg tror jeg fortsatt vil være fornøyd om seks år, jeg ser at det er ting filosofisk sett jeg brydde meg mer om da jeg skrev den, men språklig sett er jeg trygg på at jeg vil være stolt av den lenge.

Kunsten å skrive

Hva var det som fikk deg til å begynne å skrive denne boka?

- Det som satte i gang prosessen var en deleksamen på mastergraden, som også er skildret i boka, hvor veilederen min var trygg på at jeg hadde skrevet en eksamen som holdt til A, men hvor jeg fikk en B, hovedsaklig fordi sensor ikke hadde kompetanse på emnet, vedkommende hadde ikke engang lest tekstene som sto på pensum. Når jeg så klagde på dette, endte jeg opp med å få en C. Dette fikk meg til å begynne å skrive boka.

Tok skrivingen lang tid?

- Nei, det gikk svært raskt. Førsteutkastet av boka er skrevet på tre måneder. Når forlaget så viste sin interesse, jobbet vi med å gjøre den bedre og da kuttet jeg nærmere hundre sider.

Hvorfor ble det en såkalt "studentroman"?

- For å kunne skrive må man ha erfart noe man kan skrive om, man må ha levd litt. Å begynne som student er en måte å få innsikt på, og dette har gitt meg noe å skrive om. Ellers kunne jeg kanskje gjort som Hemingway, dratt til Afrika, skutt en løve og skrevet om det, men da er det enklere å studere.

Filosofi og sånt

Hvorfor ble akkurat Nietzsche så viktig i romanen?

- Nietzsche blir ikke tatt på alvor som filosof, han blir marginalisert fordi folk ikke ser på ham som en samfunnsnyttig filosof, på tross av at han er en dyktig observatør av moral og samfunnet. Uansett hva man mener om Nietzsches normative synspunkter, kan man fra ham i stor grad lære

hvordan ting er, deskriptivt.

Samtidig vil jeg ikke si at boken er en entydig Nietzsche-hyllest, da Christian gjenomgår en endring, selv om den delvis er ganske ubevist. Jeg tror ikke Christian vil ende i en A4-tilværelse, men mot slutten av boka føler han kanskje at han fortjener å hvile litt, han er rett og slett blitt sliten av å skulle følge Nietzsches ideer.

Kan du si at "Christian Winther, c'est moi"?

- Nei, selv om det finnes trekk av meg selv i ham, er nok Christian Winther i større grad et forsøk på å se hvordan det kan gå når man i så stor grad inkluderer Nietzsches filosofi i sin egen hverdag. Jeg beundrer Christians nietscheanske stå-på-vilje og det er nok ganske vanlig for forfattere å gjøre enkelte romanfigurer til en slags idealversjon av seg selv. Men han har en snever måte å være på, og han er veldig rask til å dømme. Dette ser man særlig i forholdet til lillebroren, Arne, som ikke er i nærheten av hvordan idealmennesket til Christian burde være, derfor behandler Christian ham såpass dårlig, i et håp om at det skal få Arne til å bli tøffere.

Det er kanskje også derfor Johnny Cash og "A Boy Named Sue" blir såpass sentral?

- Ja, i "A Boy Named Sue" har du jo historien med faren som må forlate sønnen før han blir født, og som gir ham navnet Sue, for at han skal lære å kjempe på egen hånd uten et mannlig forbilde. Noe av det samme finnes også i forholdet mellom Christian og faren, i hvert fall slik Christian ser det, og derfor tror Christian at samme metode vil fungere overfor lillebroren også.

Tatt av instituttet

Det har vært ganske mye oppstuss omkring denne boka, fordi den visstnok skal være veldig realistisk. Hvordan er egentlig forholdet mellom fakta og fiksjon i romanen?

- Det finnes trekk som er virkelige, Christian Winther begynner på sin mastergrad samtidig som jeg begynte på min, og da er det visse likhetstrekk i forhold til miljøet på universitetet, og Universitetet rent fysisk er jo skildret akkurat som det er i virkeligheten. Christian blir jo også lidende under de samme problemene som jeg hadde med min egen mastergrad, i at det ikke er mulig å gå videre med Nietzsche til doktorgrad, noe som gjør mastergradsoppgaven som inngangsport til videre akademisk arbeid bortkastet.

Hva med oppstyret?

- Grunnen til at boka har vakt såpass mye oppstuss er nok at filosofisk institutt i lengre tid har slitt med diverse problemer, og at boka nå kommer inn som en ekstra brannfakkel. Samtidig var den aldri ment som et debattinnlegg, det er hovedsaklig en roman. Den inneholder synspunkter på saker jeg selv er engasjert i, og da er det nesten tilfeldigheter som gjør at det er ting som mange andre også debatterer. Hovedsaklig vil jeg jo være forfatter, og jeg ville benytte boka til å utforske hvordan en ekte nietscheaner vil forholde seg til verden.

Så det er ikke et forsøk på å ta hevn?

- Nei, jeg har intet usnakket med noen på filosofisk institutt, men det er jo sånn, og særlig i en roman av denne typen, at man ender opp med å bruke mye av det man selv har opplevd. Ser man stort på det er alt fiktivt, men det føles ikke sånn for meg.

Ikke fordi jeg har skrevet en rent selvbiografisk bok, men fordi jeg gjenerindrer enkelte faktiske hendelser og skaper nye situasjoner, og begge deler ender opp med å føles like virkelige.

Jeg har hørt rykter om at enkelte på filosofi leser boka for å se om de er nevnt, men det var aldri min intensjon å lage et persongalleri av folk på filosofi - i motsetning til Helene Uris universitetsroman - så om de finner seg selv der, leser de nok mer inn i boka enn det jeg la inn der. For eksempel er den eneste likheten mellom henne som var stipendiat på filosofi når jeg begynte der, og Emilie Nerbø i boka, det faktum at de begge er kvinner.

Lukrativ framtid

Hva er planene videre?

- Nå blir det enten en ny roman eller å skrive ferdig masteroppgaven. Jeg har ikke jobbet med den siden 2005, men jeg har et håp om å skrive doktorgrad. Men kanskje skal jeg bare satse på å skrive mer og være heltidsforfatter. All den tid det er omtrent like lite lukrativt som å være akademiker.

Tror du eventuelt filosofi vil ha deg tilbake?

- Ja, jeg tror det, jeg var en oppvakt og flink student, så det burde gå bra. Men det kan jo hende det hadde blitt noen sure blikk i gangene på instituttet.

Og du er ikke redd for hevn fra sensorer?

- Nei, bortsett fra at det ikke finnes sensorer som fordyper seg i Nietzsche, og at jeg dermed risikerer å stryke, rett og slett fordi de ikke forstår det jeg skriver om.

Nietzsche på norsk

Jeg så også at du arbeider med en oversettelse av Nietzsche?

- Ja, jeg oversetter *Morgenrøde* av Nietzsche, jeg begynte for tre år siden, mest fordi jeg ville lese Nietzsche på originalspråket, men jeg var ikke så god i tysk,

så da oversatte jeg den for å komme inn i språket. Førsteutkastet var ganske dårlig, men så begynte jeg på nytt, og når jeg etter hvert sendte den til vurdering hos Spartacus forlag var de interessert i å trykke det. Jeg blir ferdig med arbeidet i september og boka kommer ut neste vår. I romanen er det jo også noen som er i gang med å oversette *Morgenrøde* til norsk, en kompis av Christian som bor i Bergen.

Så det er der du har satt inn deg selv?

[han ler] - Ja, jeg er kanskje i Bergen for å slippe unna det verste rotet.

Kvinnehat og gråt

Når jeg var ferdig å lese boka satt jeg igjen med en følelse av at den egentlig var litt misogyn, hva tror du om det?

- Emilie Nerbø er jo en ganske tøff kvinneskikkelse, selv om Christian ser på henne som et null intellektuelt. Dessuten ligger mye av det i Christians oppfatning av kvotering, det er stikk i strid med Nietzsches idealer, der skal den beste få jobben uansett.

Jeg hadde ingen intensjon om å skrive en kvinnehatende roman, men noe av Nietzsches filosofi kan kanskje oppfattes som kvinnehatende ut ifra et moderne synspunkt, siden han forbinder kvinnelighet med svakhet og mannlighet med styrke, og da blir det slik. Det finnes jo også karakterer som Trond Hovde, som gir uttrykk for et helt annet syn på saken - dog er det jo slik at Christian respekterer Hovde, men han har ingen respekt for Hovdes kvoteringsvennlige holdning.

Noe som fascinerte meg var at Christian Winther er en av svært få mannlige roman-karakterer jeg har lest som gråter.

- Gråt er et uttrykk for sorg som er naturlig også for menn. Og det finnes jo til og med en bok som heter *Da Nietzsche gråt*,

så Christian har ingen grunn til skam for akkurat det. Dessuten er han kanskje litt mye filosof, han lever helt i sin egen verden, som Don Quijote, og har en viss hang til hallusinasjoner.

Det er i forbindelse med en av disse hallusinasjoner at Landgaard må gi meg rett i at boka hans kanskje er noe misogyn, all den tid han har skrevet de fleste kvinneskikkelsene inn i den noe utdaterte hore/madonna-dikotomien. Så fortsetter samtalen vår, men da den omhandler sentrale deler av handlingen vil jeg ikke gi det vi snakker om siden det antakeligvis hadde ødelagt lesingen av boka for de fleste.

Det jeg kan fortelle - uten å være redd for å ødelegge for folk som vil lese boka - er at Christian Winther nok får slite litt med idealet han har, versus realiteten. Han forestiller seg flotte ting som å være sterkest alene, men finner samtidig en uvillig styrke i å være del av en gruppe. Han vil være sterk alene, et overmenneske i Nietzsches ånd, men har som de fleste andre behov for menneskelig kontakt. Dette fører til at han inngår kompromisser, knytter seg til folk og lar andre ta kontrollen.

- Christian er nok en typisk representant for den typen gutter som sitter ensomme på gutterommet og er konger i verden, men som lar andre ta kontrollen når han ikke lenger er alene. Han får rett og slett ikke gitt uttrykk for sin storhetsfølelse.

På russekortet til Christian er Ibsen-sitatet "Verdens sterkeste mann er han som står mest alene", noe som jo er blitt filosofien hans i enda større grad etter at han oppdaget Nietzsche, det samme sto også på mitt russekort.

Det var rett og slett et frampek på at du kom til å oppdage Nietzsche.

- Ja, det kan jo nesten virke sånn.

Fakta om verden

Så kommer vi igjen inn på dette med fakta og fiksjon i romanen, og Landgaard forteller - Det er svært få karakterer som er satt rett inn i boka, fordi det - som forfatter - er vanskelig å skrive om personer slik de er i virkeligheten, de må rett og slett fikses på for at de kan brukes.

Så det er ingen nøkkelroman?

- Nei, det vil jeg ikke si, selv om mange nok tror at det er det, særlig siden handlinger er lagt til et reelt sted i vår tid, og når tidsrommet det foregår i også var når jeg selv studerte. Derfor er det kanskje heller ikke så rart at folk konkluderer med at de selv er innblandet.

Men hva med all filosofien, tror du den gjør boka vanskeligere å lese?

- Filosofien var nødvendig å inkludere, jeg kunne nok ha gjort det mer lettvis for folk, men jeg synes det burde være realistisk, og derfor finnes det temaer i boka som vi har diskutert i seminarer og lignende, for at folk skal få se hvordan det faktisk foregår.

Du er ikke redd for at folk skal ramle ut av handlingen?

- Jeg har allerede kuttet mye filosofi fra denne boka, det er nok ikke en bok folk kan lese om de vil forstå Nietzsches filosofi. Men da håper jeg familiehistorien interesserer dem, slik at de bare kan bla forbi det som blir for vanskelig.

Noen siste ord?

- Jeg har ingen problemer med noen av de ansatte på filosofi, er svært glad for å ha studert her, og jeg vil ikke at noen skal tro at jeg hater Universitetet. Samtidig håper jeg jo å få reaksjoner på boka, den kan gjerne provosere litt, det er bedre det enn at jeg ikke får noen som helst tilbakemelding.